

**REFLECTAREA STANDARDELOR C.E.D.O. ÎN DREPTUL PENAL
MATERIAL ROMÂN - CONSIDERAȚII PRIVIND UN CAZ
PARTICULAR: EVOLUȚIA REGLEMENTĂRII PEDEPSEI
ACCESORII ÎN CODUL PENAL DE LA 1968 ȘI ÎN CODUL PENAL
DIN 2009 (II) ***

**REFLECTING ECHR STANDARDS IN ROMANIAN CRIMINAL
LAW - CONSIDERATIONS UPON A PARTICULAR CASE: THE
EVOLUTIONARY PATTERN OF THE ADDITIONAL
(ACCESSORY) PUNISHMENT (FROM THE CRIMINAL CODE OF
1968 TO THE CRIMINAL CODE OF 2009) [II]**

**MARIA IOANA MICHINICI ¹
MIHAI DUNEA ²**

Rezumat: Prezentul articol constituie continuarea unui material a cărei primă parte a fost publicată în nr. 1/2014 al Analelor Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, seria Științe Juridice [*„Reflectarea standardelor C.E.D.O. în dreptul penal material român - considerații privind un caz particular: evoluția reglementării pedepsei accesorii în Codul penal de la 1968 și în Codul penal din 2009 (partea a II-a)”*]. Articolul urmărește, cu preponderență, un scop didactic, fiind în principal destinat

* Prezentul articol reprezintă forma revăzută, dezvoltată și actualizată (până la nivelul anului 2014, inclusiv) a unui material care a fost inițial elaborat și prezentat în cadrul susținerilor ocazionate de desfășurarea Conferinței Internaționale „Drept internațional și drept european” (secțiunea „Drept penal”), organizată de Facultatea de Drept a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, în perioada 25-28 octombrie 2012. Fiind ulterior revizuit, articolul a fost înaintat spre publicare ținându-se cont de următorul stadiu de reglementare a legislației penale române: Codul penal anterior, de la 1968; noul Cod penal (Legea nr. 286/2009), modificat prin legea sa de punere în aplicare (Legea nr. 187/2012). Totodată, au fost inserate referiri la unele opinii exprimate în literatura juridică în perioada 2012-2014, cu privire la pedeapsa accesorie, (și) în lumina modificărilor aduse noului Cod penal (inclusiv sub acest aspect) prin legea de punere în aplicare a acestuia.

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: mimichinici@yahoo.com.

² Asistent univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: mihai.dunea@uaic.ro

familiarizării studenților cu instituția pedepsei accesorii, surprinsă din perspectiva evolutiv-istorică a prefacerilor care i-au marcat reglementarea în dreptul penal român, de la viziunea originară a fostului legiuitor (stadiul legislativ corespunzător Codului penal anterior, de la 1968), până la forma configurării sale actuale (stadiul legislativ corespunzător aplicării noului Cod penal, din 2009), sub semnul presiunilor exercitate de standardele C.E.D.O. configurate în materie. Alături de această dimensiune, articolul cuprinde și o analiză critică a modificărilor aduse reglementării pedepsei accesorii în cadrul noului Cod penal, în perioada de *vacatio legis*, prin dispozițiile legii sale de punere în aplicare (Legea nr. 187/2012). În final, pe baza acestor aprecieri, se propune o modalitate de interpretare a textului care reglementează pedeapsa accesorie, ce tinde a se distanța de interpretarea sa strict gramaticală și se formulează o propunere *de lege ferenda* referitoare la reformularea dispoziției legale, astfel încât să fie exprimat mai clar conținutul său normativ, potrivit interpretării avansate. În prima parte a articolului s-a urmărit, cu preponderență, expunerea reglementării pedepsei accesorii în fostul Cod penal român și principalele decizii C.E.D.O. care au determinat, la acest nivel, modificarea modalității normative inițiale sub care se configura aceasta; a doua parte (cea de față) se axează pe surprinderea critică a raportului dintre standardele C.E.D.O. în materie și reglementarea pedepsei accesorii în cuprinsul Codului penal român intrat în vigoare pe 1 februarie 2014.

Cuvinte cheie: pedeapsă accesorie, drept penal român, C.E.D.O., Cod penal anterior (1968), noul Cod penal (2009), evoluția reglementării, regim de aplicare, controverse.

Abstract: This article represents the second part of a scientific material whose first part was published in the previous number (no. 1/2014) of the Annals of "Alexandru Ioan Cuza" University, of Iași (Romania), Juridical Sciences series ["Reflecting the ECHR in Romanian criminal law - considerations regarding a particular case: regulatory developments accessory penalty in the Criminal Code in 1968 and Penal Code of 2009 (Part I)"]. The article aims mainly a didactic purpose, being primarily intended to familiarize students with the institution of the additional (accessory) punishment, regarded from an evolutionary and historical perspective. It presents the transformations of the additional (accessory) punishment in the Romanian criminal law, from the original vision of the former legislator (legislation corresponding to the previous criminal Code, since 1968), to its current form (corresponding to the new criminal Code, of 2009), under the pressure exercised by the E.C.H.R.'s standards. Aside from this dimension, the article includes a critical analysis of the changes brought, in the period of *vacatio legis*, to the additional (accessory) punishment, as regulated in the new Romanian Criminal Code, by the provisions of its enforcement law (Law no. 187/2012). Finally, based on these considerations, the

authors propose a way of interpreting the text governing this criminal sanction, which tends to distance itself from the strict grammatical interpretation and they advance a proposal of reformulating the text, so that it would express more clearly its normative content, according to the interpretation argued previously by them. In the first part of the article, the authors mainly sought to expose the regulation of the additional (accessory) punishment in the former Romanian Criminal Code and to indicate the main ECHR's decisions which led to its change; in the second part of the article (the present one) the focus is set on surprising (in a critical manner) the relationship between the ECHR's standards and the regulation of the additional (accessory) punishment in the Romanian Criminal Code which entered into force on the 1st of February 2014.

Key words: additional (accessory) punishment, Romanian criminal law, E.C.H.R., previous criminal Code (1968), new Criminal code (2009), statutory (regulatory) development, enforcement regime, controversy.

Raportat la *stadiul legislativ marcat de noul Cod penal*, trebuie să observăm că materia pedepsei accesorii reprezintă unul din acele puncte ale reglementării în care *au operat deja modificări față de concepția ilustrată la data publicării* (modificări aduse prin Legea nr. 187/2012).

Pe lângă lărgirea sferei drepturilor al căror exercițiu este apt de interdicere, cu titlu de pedeapsă accesorie (reflexie a extinderii corespunzătoare a palierului de incidență al pedepsei complementare a interdicerii exercitării unor drepturi), încă din *Expunerea de motive a proiectului noului cod*, se anunța o scindare a reglementării pedepsei accesorii, în funcție de pedeapsa principală privativă de libertate pe care urma aceasta să o însoțească pe caz concret (anume, după caz: închisoarea sau detențiunea pe viață).³ Astfel, în timp ce alături de detențiunea pe viață era concepută o pedeapsă accesorie incidentă de drept, pe lângă pedeapsa închisorii urma să funcționeze o pedeapsă accesorie cu regim de operare divizat (asemănător stadiului în care ajunsese să se prezinte pedeapsa accesorie și în perioada finală de incidență a Codului penal anterior, ca urmare a modificărilor legislative și a dezvoltărilor jurisprudenței obligatorii pentru instanțe, provenind de la Î.C.C.J.), anume: o *pedeapsă accesorie*

³ Sub acest aspect nu sunt de semnalat modificări ale viziunii inițiale a legiuitorului.

obligatorie, respectiv una *facultativă* (expres denumite astfel chiar în Expunerea de motive ante-indicată).⁴

În timp ce conținutul pedepsei accesorii incidente *ope legis* era conceput ca fiind mai cuprinzător atunci când pedeapsa principală stabilită o constituia detențiunea pe viață, sfera pedepsei accesorii obligatorii alăturată pedepsei principale a închisorii urma să cuprindă doar interzicerea exercitării drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice, ori de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat. Rațiunea pentru care se menținea îngrădirea acestor drepturi prin efectul legii își găsea explicație prin „vădita incompatibilitate dintre starea de persoană condamnată aflată în executarea unei pedepse privative de libertate și exigențele cerute pentru reprezentarea sau slujirea interesului public. Acest temei nu mai este la fel de convingător în cazul dreptului de a alege, drepturilor părintești ori a dreptului de a fi tutore sau curator, fapt pentru care acestea au fost excluse din conținutul pedepsei accesorii obligatorii rămânând instanței posibilitatea de a interzice exercitarea acestora ca pedeapsă accesorie facultativă. Un argument în plus a reprezentat și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (...).⁵

⁴ Pentru acuratețe și înlesnirea efortului de cercetare al cititorilor, redăm aici concepția înscrisă în art. 65 alin. 1 și 2 C. pen. nou, la data publicării: „(1) *Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în art. 66 alin. (1) lit. a), lit. b) și lit. d)-n), a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară. (2) În cazul pedepsei detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de drept a exercitării următoarelor drepturi: a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice; b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat; c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României; d) dreptul de a alege; e) drepturile părintești; f) dreptul de a fi tutore sau curator”.*

⁵ Extras din Expunerea de motive la proiectul noului Cod penal, pct. 2.20. Întreaga prezentare în acest document a viziunii inițiale a noului legiuitor penal asupra pedepsei accesorii este cuprinsă între pct. 2.18 și 2.21. Este de remarcat că, prin coroborarea acestui pasaj ilustrativ pentru viziunea originară – în materie – care a stat la baza elaborării noului Cod penal, cu forma inițială de redactare a normei cuprinse în art. 65 alin. 1 din cod (existentă la acea dată), reiese în mod clar că textul urma să fie aplicat și interpretat printr-o lectură scindată în două etape, fiecare corespunzătoare unui regim diferit de incidență al pedepsei accesorii alăturată unei pedepse principale cu închisoarea. Astfel, în textul în cauză, delimitarea acestor două regimuri era dată de conjuncția *și*; exercițiul drepturilor indicate anterior acesteia – dreptul de a fi ales și de a exercita funcții implicând autoritatea etatică – urma să fie interzis de drept (regimul obligatoriu), partea finală a normei, cuprinsă după ultima virgulă (anume, precizarea: *a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară*) nefiind incidentă cu privire la interzicerea exercițiului acestor două drepturi;

Apreciem că în acest stadiu, reglementarea pedepsei accesorii în dreptul intern era pe deplin compatibilă cu standardele impuse prin jurisprudența C.E.D.O., cel puțin sub aspectul pedepsei accesorii care însoțea o pedeapsă principală privativă de libertate pe durată determinată.⁶ Aceasta deoarece, deși subzista o componentă obligatorie de funcționare a pedepsei accesorii, conținutul acesteia, dat de interdicția exercițiului drepturilor de a fi ales în autorități sau funcții publice și de a exercita funcții implicând autoritatea de stat, era într-o atât de evidentă și naturală incompatibilitate cu statutul de persoană condamnată la o pedeapsă privativă de libertate și cu contextul efectiv, concret, în care urma (în mod normal) să fie situată aceasta pe parcursul executării respectivei pedepse, încât este mai mult decât rezonabil să se presupună că nicio obiecție nu ar mai fi putut să fie formulată, în acest sens, nici măcar de către Curte. Astfel, un raționament simplu ne indică faptul că dacă exercițiul acestor două categorii de drepturi nu este automat interzis (ca pedeapsă accesorie), prin simpla condamnare la pedeapsa închisorii, ci doar condiționat de interzicerea cu titlu de pedeapsă complementară, există posibilitatea obiectivă ca instanța să nu pronunțe o asemenea interdicție, cu un astfel de titlu (în cazul regimului facultativ de aplicare a acestei pedepse complementare), de unde reiese că, în abstract, respectivul condamnat menține activ, pe durata executării pedepsei principale privative de libertate, exercițiul drepturilor în cauză. Or, flagranța imposibilității obiective ca o persoană condamnată la privare de libertate să dețină, chiar și teoretic, în abstract, exercițiul ipotetic al acestor două

doar ce urma conjuncției *și* – referirea la interzicerea exercițiului drepturilor prevăzute în art. 66 alin. 1 lit. d)-n) – urma să se supună restricției exprese cuprinsă după această ultimă virgulă a textului, dând conținut pedepsei accesorii facultative care însoțea pedeapsa principală a închisorii, astfel încât doar dacă exercițiul acelor drepturi (iar nu și al primelor două) ar fi fost interzis cu titlu de pedeapsă complementară, urma să fie interzis și ca pedeapsă accesorie, în caz contrar lăsând să funcționeze doar pedeapsa accesorie obligatorie configurată după cum am indicat anterior.

⁶ Este adevărat că unele obiecții s-ar mai fi putut exprima față de regimul (operant de drept) al pedepsei accesorii aplicată pe lângă detențiunea pe viață, deoarece alături de exercițiul dreptului de a fi ales în autorități / funcții publice, respectiv al celui de a exercita funcții implicând autoritatea de stat, în acel caz urma a fi automat interzis și exercițiul altor categorii de drepturi, inclusiv dintre cele cu privire la a căror interzicere *ope legis* se pronunțase deja în sens negativ Curtea europeană, anume: dreptul de a alege, drepturile părintești și dreptul de a fi tutore sau curator, cărora li se adăuga și dreptul străinului de a se afla pe teritoriul țării.

categorii de drepturi, se impune de la sine cu o atât de mare și de impact evidentă, încât nu vedem în ce măsură dispoziția inițială a textului art. 65 alin. 1 C. pen. ar fi putut intra în conflict cu palierul convențional de referință. Din acest punct de vedere, era de salutat inclusiv îndreptarea, prin textul normativ, a excesului de zel, semnalat anterior, în legătură cu soluția dată problemei prin decizia pronunțată în recurs în interesul legii de instanța supremă, în perioada finală de aplicare a fostului cod (decizia nr. 74/2007).

Depășind, însă, acest stadiu al reglementării, *ulterior promulgării noului cod* (sub forma Legii nr. 286/2009), *dar anterior intrării sale în vigoare* (așadar în perioada de *vacatio legis*), *textul art. 65* – sediul reglementării pedepsei accesorii – *a suferit modificări*, aduse prin chiar actul normativ destinat punerii în aplicare a noului cod, *Legea nr. 187/2012*.⁷ Având în vedere noua configurație sub care se prezintă, astfel, sediul normativ al pedepsei accesorii, precum și stadiile anterioare ale reglementării în materie, continuăm să *apreciem* – la o primă vedere, în disidență aparentă față de litera actuală a dispozițiilor cuprinse în art. 65 C. pen. în vigoare – *că rămâne discutabilă chestiunea configurației pedepsei accesorii sub aspectul interdicției drepturilor de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și a dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat* (prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a și b C. pen., la care face referire art. 65).

Referitor la *configurația pedepsei accesorii atunci când pedeapsa principală privativă de libertate care s-a pronunțat este închisoarea*. Astfel, dacă ar fi să abordăm prevederea cuprinsă în art. 65 alin. 1 C. pen., în actuala sa formulare, în absența luării în considerare a evoluției reglementării pedepsei accesorii și a filtrării implicațiilor atrase de funcționarea acesteia (așadar separat de o prismă de analiză logico-rațională), admitem că *interpretarea strict gramaticală* a textului ar acredita mai degrabă ideea potrivit căreia, în actuala reglementare, legiuitorul a conceput pedeapsa accesorie care însoțește închisoarea, potrivit unui regim unic, care ar putea fi caracterizat (cu oarecare rezerve) drept un regim facultativ. Formal, într-un

⁷ Tot în vederea înlesnirii activității de consultare a prezentului material vom reproduce și acest stadiu (prezent) al reglementării materiei: „(1) *Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și d)-o), a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară. (2) În cazul detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de către instanță a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a)-o) sau a unora dintre acestea*”.

registru strict sintactic de referință, precizarea limitativă finală a textului analizat (art. 65 alin. 1 C. pen.), situată după ultima virgulă din cuprinsul acestuia – anume, stipularea: *a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară* – ar fi incidentă în raport de tot ce îi precedă în formularea textului, anume atât față de ideea interzicerii exercițiului drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. d)-o), cât și față de aceea a drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b) C. pen. Într-o asemenea interpretare (limitată doar la un singular criteriu de interpretare a normelor juridice), ar reieși că pedeapsa accesorie alăturată închisorii nu mai constă în interzicerea obligatorie automată, de drept, a exercițiului niciunui drept (dintre cele expres indicate de lege); numai în măsura în care exercițiul vreunui dintre aceste drepturi a fost interzis de instanță cu titlu de pedeapsă complementară, ar urma ca exercițiul său să fie implicit interzis și cu titlu de pedeapsă accesorie.

De aici calificarea pedepsei accesorii drept sancțiune penală cu regim facultativ de aplicare, deși este de observat că, până și în această modalitate de interpretare, caracterizarea regimului acestei pedepse drept integral *facultativ* nu este întru totul la adăpost de critică, căci interzicerea exercițiului unui drept ca pedeapsă complementară atrage *automat*, implicit, interzicerea sa și ca pedeapsă accesorie. *Facultatea* instanței de a stabili existența și conținutul pedepsei accesorii *nu este*, așadar, nici în această viziune, *completă și direct incidentă*, în mod plenar și netrunchiat, ci *subsecventă și dependentă* de decizia luată în privința existenței și conținutului pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi (în măsura și cazurile în care o asemenea decizie este lăsată la latitudinea instanței⁸). Or, o calificare a pedepsei accesorii ca fiind propriu-zis

⁸ Nu este de neglijat împrejurarea că, deși regimul facultativ al pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi tinde să constituie regula, această sancțiune penală cunoaște și un regim obligatoriu, în care decizia judecătorului cu privire la existența (incidenta) pedepsei complementare în cauză este suprimată (art. 67 alin. 2 C. pen.). În plus, unele norme de incriminare conțin în dispoziția sancționatorie indicații stricte cu privire la conținutul (minim) al pedepsei complementare (obligatorii) a interzicerii exercițiului unor drepturi, aplicabile în ipoteza săvârșirii lor, ceea ce limitează suplimentar autonomia decizională a instanței, nu doar în privința existenței, ci și a conținutului concret al pedepsei complementare în cauză, incidentă în respectiva speță dată (spre ex., un astfel de caz este întâlnit la norma de incriminare a întreruperii cursului sarcinii – art. 201 alin. 4 C. pen. – la aceea a luării de mită – art. 289 alin. 1 C. pen. – sau la aceea a delapidării – art. 295 alin. 1 C.

facultativă ar presupune ca instanța să aibă putere de decizie direct asupra acestei sancțiuni, iar nu mijlocit de decizia sa în privința altei pedepse secundare. Credem că este vorba, mai corect spus, despre un *regim mixt*, în care elemente ale regimului obligatoriu (legal) se îmbină cu elemente ale regimului facultativ (judiciar): faptul că exercițiul anumitor drepturi, odată interzis cu titlu de pedeapsă complementară – în ipoteza în care pedeapsa principală este închisoarea – este automat interzis și cu titlu de pedeapsă accesorie, derivă direct din lege, fiind sustras puterii de apreciere a judecătorului, menținându-se astfel o componentă de regim automat, operant de drept, în cazul pedepsei accesorii; faptul că instanța are – de regulă – puterea de decizie asupra aplicării și stabilirii conținutului pedepsei complementare, care se va reflecta, implicit, asupra pedepsei accesorii (în aceeași ipoteză referitor la pedeapsa principală), ilustrează o dimensiune de regim facultativ pedepsei accesorii.

Abordând dispoziția legală cuprinsă la art. 65 alin. 1 C. pen. *de pe o poziție interpretativă mai nuanțată*, care să ia în considerare nu doar metoda interpretării gramaticale, ci și pe aceea a interpretării logico-raționale, respectiv, pe aceea a interpretării istorice (și chiar teleologice), ne permitem să avansăm opinia că, *inclusiv în stadiul actual* al dreptului pozitiv, *instituția pedepsei accesorii pare a-și menține un regim dual, având atât o componentă obligatorie, cât și una facultativă* (sau, mai precis, *mixtă*). Într-adevăr, dacă este să analizăm care dintre elementele formulării inițiale din art. 65 alin. 1 C. pen. au fost modificate prin legea de punere în aplicare a codului (comparând cele două înfățișări ale textului), observăm că aspectele de noutate constau în lărgirea sferei drepturilor al căror exercițiu este pasibil de interzicere cu titlu de pedeapsă accesorie – fiind adăugat enumerării dreptul prevăzut la art. 66 alin. 1 lit. o) C. pen. – și la câteva minore (chiar insignifiante, ne-am permite să afirmăm) ajustări de stil și terminologie.⁹ Primul aspect al modificărilor semnalate nu prezintă nici un fel de legătură cu problema existenței unui singur regim sau a două regimuri sub care se prezintă pedeapsa accesorie. Al doilea aspect al modificărilor imprimă o

pen. – ori a abuzului în serviciu – art. 297 C. pen. – sau a folosirii abuzive a funcției în scop sexual – art. 299 C. pen. – precum și a conflictului de interese – art. 301 alin. 1 C. pen. – etc.).

⁹ Astfel: în loc de „drepturilor prevăzute în art.”, s-a preferat formularea „drepturilor prevăzute la art.”; iar în loc de enumerarea „art. 66 alin. 1 lit. a), lit. b) și lit. d)-(...)”, s-a preferat formularea „art. 66 alin. 1 lit. a), b) și d)-(...)”, suprimându-se repetarea prescurtării *lit.* înainte de indicativul *b*, respectiv *d*-(...).

grupare mai strânsă a textului și conduce, astfel, într-o anumită măsură, la o formulare care, în ansamblu, tinde a exprima o mai scăzută aptitudine de interpretare în sensul exprimării dorinței legiuitorului de a concepe bivalent regimul pedepsei accesorii (dorință inițială care rezultă fără tăgadă din coroborarea primei forme a textului cu precizările din expunerea de motive, după cum am indicat anterior¹⁰). Însă, analizând punctual modificările intervenite, apreciem plauzibilă afirmația că logica și puterea evidenței nu îndrituiesc situarea pe o poziție care ar conduce la susținerea că restilizări sintactice, pur formale, (totodată atât de subtile, dar și purtătoare ale unei semnificații atât de neutre, precum suprimarea unei prescurtări - care poate să fi avut loc, foarte probabil, deoarece părea repetitivă și împovărătoare asupra textului), ar putea exprima în mod real, clar și coerent, fără urmă de dubiu, mesajul unei atât de radicale schimbări de optică a legiuitorului penal, pe cât ar fi aceea care ar însoți trecerea de la o pedeapsă accesorie structurată pe două regimuri de aplicare, la una concepută în considerarea unui regim unic.

În plus, după cum am mai subliniat deja, interpretarea logico-rațională se opune profund conceperii unui sistem normativ funcțional în care pedeapsa accesorie ar fi astfel concepută încât ar lăsa deschisă condamnaților la pedepse privative de libertate, posibilitatea (chiar și preponderent teoretică, abstractă)¹¹ exercitării active a dreptului de a fi aleși în autorități / funcții publice, ori a aceluia de a exercita funcții implicând autoritatea de stat, pe durata dintre rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și momentul executării sau considerării ca executată a pedepsei principale. O astfel de viziune apreciem că nu ar face decât să încurajeze, oricum, de cele mai multe ori, pe judecători, să instituie un veritabil regim

¹⁰ A se vedea supra, notele de subsol nr. 4 și 5.

¹¹ Încercăm astfel să răsturnăm anticipat orice posibilă argumentare care ar tinde să maximizeze speculativ împrejurarea că, deși formal facultativă, inclusiv sub aspectul interzicerii exercițiului acestor două categorii de drepturi, pedeapsa accesorie va funcționa măcar în acest conținut minim în toate cazurile emergente, ca urmare a faptului că întotdeauna instanțele vor pronunța cel puțin interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b) C. pen., cu titlu de pedeapsă complementară, ori de câte ori pedeapsa principală incidentă ar fi închisoarea (în ipotezele aplicării facultative a acestei pedepse complementare). În afară de imposibilitatea stabilirii unei garanții generale în acest sens, este de observat că o atare practică ar fi nu doar improbabil de impus, cât și blamabilă, deoarece ar contraveni, pe conținut, ideii care ar fi formal afirmată ca decurgând dintr-o asemenea interpretare a normei.

automat *de facto* al sancțiunii în cauză, având drept conținut minimal interzicerea drepturilor amintite, prin dispunerea interzicerii acestora cu titlu de pedeapsă complementară, chiar și în acele ipoteze factice în care nu ar considera, cu temei, că o asemenea sancțiune se impune cu acest titlu, numai pentru a se asigura că nu se ajunge în situația absurdă în care s-ar putea pretinde exercitarea respectivelor drepturi chiar și pe parcursul executării pedepsei principale privative de libertate.¹² Practic, refuzul de a accepta existența unui regim obligatoriu al pedepsei accesorii, ca decurgând din interpretarea validă a textului legal, ar putea conduce în anumite cazuri la o veritabilă agravare a situației persoanelor condamnate la pedepse cu închisoarea, ceea ce considerăm că se opune inclusiv interpretării teleologice a normei de la art. 65 alin. 1 C. pen.

O interpretare a art. 65 alin. 1 C. pen. în sensul că reglementează o pedeapsă accesorie cu regim unic, exclusiv facultativ (sau mixt), ar putea fi, într-o oarecare măsură, acreditată, numai în măsura în care dispoziții legale extra-penale ar prelua expres și automat rolul de piedici normative terțe în calea unor posibile pretenții, pe care le-ar putea eventual ridica unii condamnați privați de libertate, la recunoașterea exercițiului activ al celor două categorii de drepturi la care facem aici referire, pe perioada dintre condamnarea lor definitivă și executarea / considerarea ca executată a pedepsei principale. Aceasta s-ar putea realiza, de exemplu, sub forma stabilirii unei incompatibilități între statutul de condamnat la pedeapsă privativă de libertate și statutul de candidat electoral la autorități sau la funcții publice (ineligibilitate), ori acela de persoană care poate exercita, în general, o funcție implicând autoritatea de stat, indiferent de identitatea particulară a acestei funcții.¹³ Aceasta deoarece s-ar putea considera drept inutilă o

¹² Deși este improbabilă expectativa emergenței unor astfel de cazuri concrete, ea nu este nici de exclus cu totul, ca imposibilă. A presupune că, dacă ar exista o posibilitate în acest sens (ceea ce este, logic, de neconceput), unele persoane și-ar putea manifesta dorința de a-și exercita, în mod real, drepturile indicate de art. 66 alin. 1 lit. a) și b) C. pen. (chiar în conjunctura particulară în care s-ar găsi, în calitate de persoane condamnate la pedepse privative de libertate), nu considerăm că reprezintă, nici pe departe, o ipoteză atât de absurdă, pe cât se înfățișează interpretarea potrivit căreia asemenea persoane ar mai putea încă deține deschisă, chiar și numai în abstract, calea posibilității de a-și exercita propriu-zis respectivele drepturi, într-o împrejurare precum aceea a executării unei pedepse privative de libertate.

¹³ Un asemenea sistem disjunct de interdicție ar fi eficient, dacă ar fi să ne raportăm exclusiv la un cadru intern de referință și de legitimare normativă. Suntem, totuși, de părere că, în considerarea standardelor conturate de interpretarea autonomă a conceptului de *materie*

exprimare sub formă de pedeapsă accesorie a interdicției de exercitare a respectivelor drepturi, din moment ce aceasta ar funcționa deja, exprimată sub formă de incompatibilitate impusă de legislația specială, extra-penală, proprie anumitor domenii de activitate.

Însă, după știința noastră (și în limitele ei) asemenea prevederi¹⁴ fie nu există (cazul legislației electorale speciale, în ceea ce privește dreptul de a

penală, impus în jurisprudența C.E.D.O., o atare soluționare ar constitui o încercare incorectă de calificare formală drept extra-penală a unei consecințe de tip sancționator derivând din sfera penală de acțiune etatică, ceea ce ar putea crea probleme de calificare între palierul reprezentat de sistemul intern de drept al României și acela pe care îl constituie cadrul convențional de referință.

¹⁴ În cadrul normativ special, reprezentat de legislația electorală în vigoare, nu am putut identifica prevederi exprese care să împiedice o persoană să dobândească statutul de candidat în vederea alegerii într-o autoritate sau funcție publică, prin simplul fapt al condamnării definitive a acesteia, chiar și la o pedeapsă privativă de libertate. Dispozițiile care instituie incompatibilități, în acest sens, fie nu prevăd nimic specific sub aspectul care ne interesează aici [precum art. 28 din Legea nr. 370/2004, republicată, pentru alegerea Președintelui României, care trimite la art. 37 din Constituție, unde se indică doar că „au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot (...)”, persoane cu cetățenie română și cu domiciliul în România, dacă nu fac parte din categoriile de persoane cărora le este interzisă asocierea în partide politice – unde nu sunt incluși expres cei condamnați – și dacă au atins o anumită limită de vârstă], fie specifică expres doar imposibilitatea unei persoane de a dobândi statutul de candidat, în măsura în care *prin* hotărâre judecătorească definitivă aceasta a fost *condamnată la* pierderea drepturilor electorale, formulare care tinde să transmită ideea că, dacă prin respectiva hotărâre instanța nu a dispus direct și expres asupra unei asemenea interdicții, atunci aceasta nu ar deriva implicit din legea extra-penală electorală, ca simplu corolar automat al statutului de condamnat la o pedeapsă privativă de libertate [în acest sens, a se vedea: art. 5 alin. 2 lit. b), coroborat cu alin. 1 lit. b), din Legea nr. 67/2004, republicată, pentru alegerea autorităților administrației publice locale; art. 5 alin. 7, coroborat cu alin. 6, din Legea nr. 33/2007, republicată, privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European – a se vedea și art. 14 alin. 1 lit. c) din același act normativ; art. 3 alin. 5 din Legea nr. 35/2008, pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea unor legi]. Așadar, dacă ar fi să admitem interpretarea textului art. 65 alin. 1 C. pen. acreditată de metoda (strict) gramaticală (anume, că pedeapsa accesorie ar avea doar un regim facultativ – sau mixt – de aplicare), ar reieși că acelor condamnați la pedeapsa închisorii, cărora instanța nu le-a interzis *anume* exercițiul niciunui drept, cu titlu de pedeapsă complementară, nu le este interzis nici ca pedeapsă accesorie exercițiul niciunui drept din cele prevăzute la art. 66 alin. 1 C. pen., deci nici măcar exercițiului dreptului de a fi ales în autorități / funcții publice, sau de a îndeplini funcții implicând exercițiul autorității de stat. Nefiind interzis exercițiul acestor drepturi, într-o atare ipoteză, reiese că acei condamnați ar avea libertatea teoretică de a și le exercita, în pofida statutului lor și a privării lor de

candida în vederea alegerii în autorități / funcții publice), fie – dacă există – sunt disparate, trunchiate și (mai mult ca probabil) lipsite de caracter exhaustiv și de o formulare cu tentă generalizatoare (dacă ne raportăm la problema dreptului de a ocupa funcții care implică exercițiul autorității de stat). Cu alte cuvinte, dimensiunea normativă care ar putea susține (într-o oarecare măsură) interpretarea potrivit căreia pedeapsa accesorie are, *de lege lata*, un regim unic, anume cel facultativ (mixt), am putut constata că este fie inexistentă, fie configurată ca un cadru legal scindat, trunchiat și – ca atare – apreciat de noi ca neperformant, lipsit de caracter cert și previzibil / predictibil.

Pe de altă parte, există anumite dispoziții legale speciale care instituie o perfect rațională incompatibilitate între statutul, *deja dobândit*, de persoană care exercită o demnitate sau funcție electivă publică, respectiv o funcție care implică exercițiul autorității de stat – pe de o parte – și statutul de persoană condamnată, în special la o pedeapsă privativă de libertate – pe de altă parte – reglementând încetarea sau demiterea (deci pierderea) de drept a exercițiului demnității / funcției respective, la momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.¹⁵ Or, credem că este complet temeinică

libertate, ceea ce reprezintă o consecință profund inacceptabilă (dar logică, în rigoarea raționamentului întreprins pe baza unei asemenea premise / interpretări a textului legal).

¹⁵ A se vedea, spre exemplu: art. 96 alin. 4 teza finală din Constituție, referitor la considerarea ca demis de drept a Președintelui României, la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (pentru comiterea infracțiunii de înaltă trădare); art. 9 alin. 2 lit. f) și art. 15 alin. 2 lit. e) din Legea nr. 393/2004, privind Statutul aleșilor locali; art. 69 alin. 1 lit. i) din Legea nr. 360/2002, privind Statutul polițistului – potrivit art. 2 din acest act normativ, poliștii sunt investiți cu exercițiul autorității publice în exercițiul funcției lor; art. 65 alin. 1 lit. f) din Legea nr. 303/2004, republicată, privind statutul magistraților. Totuși, astfel de prevederi nu se regăsesc, într-o formă care implică automat pierderea demnității / funcției publice ocupate, prin simplul efect al rămânerii definitive a unei hotărâri de condamnare (chiar și numai la o pedeapsă privativă de libertate), în toate sursele normative speciale în care ar fi de așteptat prezența lor. Astfel, de exemplu, art. 7 alin. 1 lit. c) din Legea nr. 96/2006, republicată, privind Statutul deputaților și al senatorilor, prevede (doar): „Calitatea de deputat sau de senator încetează: (...) în caz de pierdere a drepturilor electorale, de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care se dispune pierderea acestor drepturi” (s.n.). Așadar, dacă hotărârea nu dispune expres asupra pierderii „drepturilor electorale”, calitatea de parlamentar nu încetează de drept. Prin urmare, respectivul demnitar ar urma să cumuleze statutul de deputat sau senator, cu acela de deținut în penitenciar în executarea unei pedepse privative de libertate, dacă instanța nu a interzis expres exercițiul acestor drepturi. Este oare acesta un lucru posibil și admisibil? Logica raționamentului ne indică un răspuns afirmativ,

și justificată calificarea ca (cel puțin) illogic a unui sistem legal în care lipsa unei interdicții anticipate de accesare la o demnitate / funcție, a unei persoane, în considerarea statutului juridico-social (de condamnat la pedeapsă privativă de libertate) al acesteia, ar fi împletită cu o normă, incidentă doar ulterior dobândirii respectivei poziții, de interdicție imediată a exercițiului acesteia și de pierdere a statutului astfel dobândit. Mult mai firească, rațională și funcțională, credem că ar fi întregirea unei astfel de dispoziții legale, precum cea din urmă, cu o alta, care să excludă expres și explicit, de la bun început, posibilitatea unui condamnat definitiv la o pedeapsă privativă de libertate, de a-și exercita, pe durata dintre rămânerea definitivă a hotărârii instanței și data executării sau considerării ca executată a pedepsei principale, dreptul de a fi ales în autorități sau funcții publice, ori de a exercita funcții implicând autoritatea de stat. Într-o astfel de lumină, interpretarea textului art. 65 alin. 1 C. pen. în conformitate cu viziunea inițială a noului legiuitor penal, descrisă și în Expunerea de motive a codului (chiar după modificările puțin însemnate și echivoce – pe conținut – aduse textului prin legea de punere în aplicare a codului), capătă o conotație și o aptitudine de aplicare rațională, echilibrată și firească, în sensul că reglementarea pedepsei accesorii conduce la configurarea acesteia în două forme, corespunzătoare regimului obligatoriu, respectiv – în eventuala completare a acestuia – regimului facultativ (mixt). Chiar dacă această viziune interpretativă este mai puțin observabilă la prima vedere, în raport de o abordare inițială a textului prin prisma unei interpretări preponderent gramaticale, apreciem totuși că ea este singura care prezintă avantajul de a preîntâmpina rezultate absolut inacceptabile, la care ar conduce nemijlocit viziunea interpretativă care ar conchide că pedeapsa accesorie, astfel cum este ea reglementată *de lege lata*, prezintă doar un singur regim de aplicare, cel așa-zis facultativ (mixt).

Totodată, interpretarea pe care o propunem – anume: receptarea textului art. 65 alin. 1 C. pen. ca scindată de conjuncția *și*, astfel încât limitarea legată de necesitatea pronunțării interdicției exercițiului unor drepturi, cu titlu de pedeapsă complementară, pentru ca acestea să fie interzise și cu titlu de pedeapsă accesorie, să nu fie considerată ca operantă

logica generală, firescul lucrurilor și bunul-simț elementar ne sugerează, însă, caracterul terifiant și inacceptabil al unui asemenea scenariu!

decât în raport de drepturile prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. d-o C. pen., iar nu și față de acelea indicate la lit. a) și b) – nu credem că poate fi apreciată ca intrând în conflict cu standardele impuse prin jurisprudența C.E.D.O. Aceasta deoarece – după cum am mai punctat și în cele ce preced – incompatibilitatea firească, naturală, dintre exercițiul acelor drepturi și statutul de persoană condamnată la o pedeapsă privativă de libertate, urmează a se impune cu puterea evidenței oricărui analist rezonabil, astfel încât nici măcar Curtea nu ar putea (în mod echitabil și echilibrat) critica și condamna o asemenea prevedere normativă (astfel interpretată), ca reprezentând o încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În plus, reluăm argumentul potrivit căruia inclusiv dispozițiile Codului de bune practici în materie electorală (elaborat de Comisia de la Venetia), permit ca restricțiile referitoare la privarea unor cetățeni de dreptul de a fi ales să fie mai puțin sever limitate decât cele corespunzătoare privind dreptul de a vota al acestora.

În ceea ce privește *interpretarea art. 65 alin. 2 C. pen.*, referitor la *configurația pedepsei accesorii atunci când pedeapsa principală privativă de libertate care s-a pronunțat este detențiunea pe viață*, semnalăm de asemenea o *controversă* (cel puțin la nivel teoretic). În opinia noastră, interpretarea corespunzătoare – inclusiv *de lege lata* – este aceea potrivit căreia aceasta are un regim obligatoriu de dispunere și aplicare (nefiind posibilă absența sa atunci când sancțiunea penală principală este detențiunea pe viață)¹⁶, fiind însă lăsată la latitudinea instanței decizia referitoare la conținutul său concret (numărul și identitatea exactă a drepturilor al căror exercițiu va fi interzis, desigur, în limitele sferei drepturilor menționate la art. 66 alin. 1 C. pen.). Astfel, din formularea textului legal (art. 65 alin. 2 C. pen.)¹⁷ – „În cazul detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în

¹⁶ În sens contrar, a se vedea: M. Udriou, V. Constantinescu, *Noul Cod penal. Codul penal anterior. Prezentare comparativă. Observații. Ghid de aplicare. Legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 84.

¹⁷ În forma sa inițială, prezentă la publicarea noului Cod penal, art. 65 alin. 2 prevedea: „În cazul pedepsei detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de drept a exercitării următoarelor drepturi: a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice; b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat; c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României; d) dreptul de a alege; e) drepturile părintești; f) dreptul de a fi tutore sau curator”. Această configurație a textului a fost modificată prin art. 245 pct. 4 din Legea nr. 187/2012, de punere în aplicare a noului Cod penal, ajungându-se la forma actuală de referință (indicată anterior). Cu toate că s-a renunțat,

interzicerea de către instanță a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a)-o) sau a unora dintre acestea” – desprindem caracterul imperativ al normei (în acest caz pedeapsa accesorie *constă* în interzicerea unor drepturi, iar nu „poate consta în”, doar formularea din urmă – neutilizată însă de lege – fiind aptă să acrediteze aprecierea unui regim integral facultativ al pedepsei accesorii), precum și indicarea alternativă strictă (deci, limitativă) a opțiunilor instanței în privința conținutului acestei pedepse: fie interzicerea exercitării *tuturor* drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a)-o), fie doar interzicerea *unora* dintre acestea. Or, opinăm că interpretarea textului legal referitor la „interzicerea *unora* dintre acestea” [s.n.] în sensul că ar fi posibilă ne-interzicerea niciunui (transformând ideea textului într-o lipsită de sens „*interzicere a ... niciunui*”), este în mod evident forțată și conduce la o ipoteză de ne-aplicare a acestuia. Interzicerea *unora* semnifică, desigur, lipsa obligației interzicerii tuturor, în bloc, dar nicidecum nu permite ideea absenței complete a interdicției; cel puțin exercițiul a minim două¹⁸ dintre drepturile prevăzute de art. 66 alin. 1 C. pen. trebuie interzis pentru a se putea aprecia întrunită cerința legii, ca măcar unele dintre ele (așadar mai mult de unul, căci se utilizează pluralul, iar contextul este de așa natură încât regula lipsei de relevanță a formei singulare sau plurale de exprimare a legiuitorului nu își poate găsi aici aplicare) să nu se poată exercita de persoana condamnată la detențiune pe viață, între momentul rămânerii definitive a hotărârii și data considerării ca executată a acestei pedepse principale. Teoretic, identitatea acestor minim două drepturi al căror exercițiu trebuie să fie interzis de instanță ca pedeapsă accesorie, când aceasta însoțește o pedeapsă principală cu detențiunea pe viață, rămâne la aprecierea motivată a instanței, însă suntem de părere că logica împiedică în orice situație posibilă acceptarea ideii – chiar și pur teoretice – că un

în mod evident, la precizarea expresă a caracterului *de drept* a pedepsei accesorii care însoțește detențiunea pe viață, credem că acest aspect este mai degrabă unul formal, menit să voaleze prin exprimare caracterul menținut, în continuare, obligatoriu, al acesteia, căci tonul legiuitorului a rămas imperativ și în noua redactare, discreditând – după cum indicăm și în text – opțiunea de interpretare care susține caracterul (integral) facultativ al pedepsei accesorii, inclusiv în ipoteza aceasta (în care sancțiunea principală stabilită este detențiunea pe viață).

¹⁸ În același sens, a se vedea – C-tin. Mitrache, C. Mitrache: *Drept penal român. Partea generală*, editura Universul Juridic, București, 2014, p. 252.

condamnat la detențiune pe viață ar putea deține exercițiul dreptului de a fi ales în funcții sau autorități publice, ori pe acela de a exercita, până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei sale principale, funcții care implică autoritatea de stat. În mod evident, toate cele expuse anterior, cu privire la incompatibilitatea firească dintre posibilitatea liberului exercițiu (chiar teoretic) al acestor drepturi și statutul de condamnat la pedeapsa închisorii, sunt incidente *a fortiori* atunci când pedeapsa principală pronunțată este detențiunea pe viață.

De aici convingerea noastră că, în orice ipoteză de condamnare definitivă la o pedeapsă principală constând în detențiune pe viață, cel puțin exercițiul acestor două drepturi nu are cum să nu fie interzis condamnatului (dând un minim *conținut obligatoriu* pedepsei accesorii, la rândul ei obligatorii, în această ipoteză), urmând ca instanța să poată indica și exercițiul altor drepturi dintre cele prevăzute la art. 66 alin. 1 C. pen. ca fiind interzis, cu același titlu (configurându-se astfel *conținutul facultativ* al pedepsei accesorii, pedeapsă a cărei incidență, cel puțin la stadiul minim ante-indicat, este însă obligatorie, în caz de condamnare la detențiune pe viață).

*

Propunere de *lege ferenda*. Orice text legal fiind unul perfectibil, începem prin a semnală caracterul neperformant al tehnicii legislative care creează o atât de radicală și importantă deosebire, pe fond, între interpretarea unui text normativ în litera acestuia – pe de o parte – respectiv în spiritul său – pe de altă parte. În mod ideal, diversele modele de interpretare a unui text de lege, în vederea stabilirii cât mai exacte a voinței legiuitorului, ar trebui să se coroboreze, să conveargă armonios spre o concluzie comun susținută, iar nu să intre într-un conflict care să atragă rezultate atât de diferite precum sunt acelea pe care constatăm că le dezvăluie literatura de specialitate¹⁹ în

¹⁹ Dacă este să menționăm doar unele dintre principalele puncte de vedere exprimate în doctrină, semnalăm: opinii care apreciază înscrierea prin lege a unui regim exclusiv facultativ de aplicare a pedepsei accesorii, indiferent dacă pedeapsa principală privativă de libertate ar fi închisoarea sau detențiunea pe viață (de pildă, a se vedea: *Material de analiză redactat de Grupul de lucru constituit la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție prin Ordin al procurorului general pentru asigurarea unui instrument de lucru în cadrul Ministerului Public în scopul interpretării și aplicării unitare a dispozițiilor noilor coduri, penal și de procedură penală*, document disponibil on-line, la adresa de internet - <http://www.mpublic.ro/ncp.pdf> - p. 72; M. Udriou, V. Constantinescu: *op.cit.*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 84; S. Rădulețu, în: T. Toader (coordonator), M.I. Michinici, R.

privința art. 65 C. pen., după cum se urmează calea interpretării sale strict gramaticale, ori, dimpotrivă, aceea a interpretării conjugate: istorice, logico-raționale, respectiv teleologice. Ecartul dintre conceperea pedepsei accesorii ca fiind incidentă potrivit unui regim singular, sau, din contra, conform unuia dual de aplicare, este suficient de mare pentru a avea aptitudinea să conducă la consecințe negative, de nedorit, respectiv: bulversarea destinatarilor legii și a instituțiilor chemate să o aplice, în acest din urmă caz lăsând, astfel, loc unei practici neunitare; scăderea prestigiului legiuitorului și a încrederii mediului de specialitate – dar și în general, a încrederii publice – în capacitatea (legitim solicitată) acestuia de a identifica formulele optime de reglementare într-o ramură de drept atât de importantă și de impact, precum este aceea a dreptului penal. Aceste consecințe sunt exacerbate de împrejurarea că ne aflăm în prezența unei noi codificări în materie, care a fost (vrem să credem) îndelung chibzuită și care a beneficiat de o întinsă perioadă de *vacatio legis*, astfel încât era de așteptat, în mod rezonabil, ca implementarea sa să fie cât mai performantă, iar soluțiile legislative să fie cât mai corespunzătoare și mai adaptate la stadiul teoretic pe care îl înregistrează știința dreptului, cât și la realitățile obiective contemporane (preîntâmpinând, astfel, o potențială practică neunitară care, în măsura configurării sale, ar ajunge, poate, să fie din nou curmată prin intermediul unei decizii jurisprudențiale obligatorii).

Răducanu, A. Crișu-Ciocîntă, S. Rădulețu, M. Dunea: *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 146); opinii care concep dispunerea pedepsei accesorii drept facultativă atunci când pedeapsa principală este închisoarea, respectiv concep o dispunere obligatorie a pedepsei accesorii atunci când pedeapsa principală este detențiunea pe viață (L. Lefterache: *Drept penal. Partea generală. Note de curs*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 143, 144); există și autori care disting între un regim facultativ și unul obligatoriu de dispunere a pedepsei accesorii, după cum pedeapsa închisorii este însoțită de o pedeapsă complementară a interzicerii exercitării unor drepturi care funcționează după un regim obligatoriu ori facultativ de aplicare, precizând regimul obligatoriu al pedepsei accesorii în raport de pedeapsa principală a detențiunii pe viață (C-tin. Mitrache, C. Mitrache: *op.cit.*, Ed. Universul Juridic, București, p. 251, 252); observăm și puncte de vedere dificil de încadrat într-una din categoriile astfel distinse, prin aceea că, într-una și aceeași sursă, sunt exprimate, succesiv, opinii diferite, chiar contradictorii / ireconciliabile (spre exemplu, a se vedea: C. Voicu, A.S. Uzlău, R. Moroșanu, C. Ghigheci: *Noul Cod penal. Ghid de aplicare pentru practicieni. Presentare comparativă NCP – CP anterior. Analiza instituțiilor noi. Legea penală mai favorabilă. Recursuri în interesul legii*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 109, 110); ș.a.

Drept urmare, plecând de la această configurație deficitară pe care considerăm că a ajuns să o atingă reglementarea formală a pedepsei accesorii în noua codificare penală din România, *propunem o modificare legislativă care să reformuleze explicit, clar și previzibil*, scindarea acesteia într-un regim obligatoriu și într-unul facultativ de aplicare. Indiferent de împrejurarea că pedeapsa principală dispusă ar fi închisoarea sau detențiunea pe viață, *regimul obligatoriu* al pedepsei accesorii susținem că trebuie să conștie în interzicerea automată a exercițiului drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b) C. pen., începând de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale privative de libertate, indiferent dacă acestea au fost sau nu interzise și cu titlu de pedeapsă complementară. Avansând această opinie, apreciem că nu s-ar contraveni standardelor C.E.D.O., dată fiind incompatibilitatea naturală evidentă dintre liberul exercițiu al acestor categorii de drepturi și statutul de persoană condamnată la pedeapsă principală privativă de libertate.

Sub aspectul celui de-al doilea regim al pedepsei accesorii, considerăm că urmează a se face distincție între ipoteza unei pedepse principale cu închisoarea și aceea a unei pedepse principale cu detențiunea pe viață, datorită viziunii de principiu (pe care o considerăm, de asemenea, criticabilă) a legiuitorului, de a nu concepe compatibilitatea principială dintre pedeapsa detențiunii pe viață și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi. Ca atare, atunci *când pedeapsa principală stabilită este închisoarea, cel de-al doilea regim al pedepsei accesorii (mixt)* urmează să conștie în interzicerea suplimentară, alături de conținutul obligatoriu al pedepsei accesorii, a exercițiului oricărui alt drept din cele prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. d)-o) C. pen., care ar fi fost interzis în acea cauză cu titlu de pedeapsă complementară. Atunci *când pedeapsa principală stabilită este detențiunea pe viață*, legiuitorul neconcepând posibilitatea dispunerii alături de aceasta a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, *conținutul facultativ* (de această dată, propriu-zis facultativ) *al pedepsei accesorii*, va consta în posibilitatea instanței de a interzice exercițiul oricărui alt drept din cele prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. c)-o) C. pen., alături de conținutul obligatoriu al pedepsei accesorii.

Din cele ce preced, ne permitem să avansăm, cu titlu de exemplu, o potențială (și – desigur – perfectibilă) formă de exprimare normativă mai clară pentru comunicarea acestei viziuni de concepere a conținutului

pedepsei accesorii, precum: „(1) Pedeapsa accesorie constă în interzicerea de drept a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b) și în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. d)-o), dacă exercitarea acestora din urmă a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară. (2) În cazul pedepsei detențiunii pe viață, alături de interzicerea de drept a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. a) și b), se poate interzice și exercițiul celorlalte drepturi prevăzute la art. 66 alin. 1 lit. c)-o), în tot sau în parte”.

Chiar în absența unei astfel de modificări normative a conținutului pedepsei accesorii, considerăm că ideea care s-ar degaja, astfel, fără dubii, din redactarea textului art. 65 alin. 1 și 2 C. pen., reprezintă oricum formula corespunzătoare de interpretare (și) a actualei reglementări, singura care este susținută de interpretarea logico-rațională, istorică și teleologică și totodată singura care permite o funcționare a instituției pedepsei accesorii care să nu conducă la rezultate (chiar și strict teoretice) absolut inacceptabile și nerezonabile!

